

EKONOMİ POLİTİK

Behice Boran 100 Yaşında

Erinç Yeldan, 12 Mayıs 2010

Geçtiğimiz hafta sonunda gerek içeride, gerekse dış dünyada önemli bir kriz dalgası yaşandı. Küresel piyasalar bir çalkantıyla sarsıldı. Wall Street bir kaç saat içerisinde yirmi yıldır yaşamadığı bir çöküş ile karşılaştı. Küresel krizden “çıkışın” hiç de düşünüldüğü gibi, piyasaların kendi kendini onarmasıyla, sorunsuz, sancısız olmayacağı; kapitalizmin 2008-sonrası krizinin aslında kaçınılmaz krizlerini aşmak için başvurduğu *finansallaşma* çabalarının ürünü olduğu gerçeği bir kere daha paylaşıldı...

Bütün bunlar önemli gelişmeler, kuşkusuz... Ancak biz bu haftaki *Ekonomi Politik*'te “iktisat” dünyasının bu önemli gelişmelerine ara vereceğiz ve köşemizi Türkiye'nin yetiştirdiği en önemli sosyalist liderlerinden birisini, **Behice Boran**'ı anmak üzere düzenlenecek bir dizi etkinliğin duyurulmasına ayıracağız.

Behice Boran sadece sosyalist bir lider değil, aynı zamanda Türkiye'nin ilk kadın sosyoloğu, ilk kadın parti başkanı ve 1960'lar, 70'ler Türkiye'sinin yurtsever aydın gençleri için direnmenin sembolü idi. 1 Mayıs 1910'da Bursa'da doğan Boran, ABD'de Michigan Üniversitesi'nde sosyoloji doktorasını tamamladıktan sonra 1939'da Türkiye'ye döndü ve AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne doçent olarak atandı. Boran 1948'de siyasal görüşleri yüzünden Pertev Naili Boratav ve Niyazi Berkes ile birlikte üniversiteden uzaklaştırıldı. 1950'de kurucuları arasında yer aldığı **Barışseverler Cemiyeti**'nin ilk genel başkanı seçildi. Cemiyet, Menderes hükümetinin Kore'ye asker göndermesini kınayan bir bildiri yayımlayınca kapatıldı ve Boran 15 ay hapis cezasına çarptırıldı.

1962'de Türkiye İşçi Partisi'ne (TİP) üye oldu. 1965 seçimlerinde Urfa milletvekili seçildi. 12 Mart faşizmi TİP'i kapatırken Behice Boran genel başkanlık görevindeydi. Merkez Yönetim Kurulu üyeleriyle birlikte yargılandı. 15 yıl ağır hapse mahkum edildi. 1974'te genel aftan yararlandı. Kapatılan TİP'in 1 Mayıs 1975 yılında yeniden kurulmasıyla genel başkan görevine getirildi. 1 Mayıs 1979'da İstanbul'da 1 Mayıs'ın yasaklanması ve Sıkıyönetim'ce sokağa çıkma yasağı konmasını protesto ederek parti yönetici üyeleri ile birlikte 1 Mayıs Alanı'na doğru yürüyüşe geçti. Sıkıyönetim tarafından tutuklandı ve hapis cezasına çarptırıldı. 12 Eylül 1980'den sonra yurtdışına çıkan Boran, 10 Ekim 1987'de Brüksel'de öldü.

1970'ler gerek yurt dışında, gerekse Türkiye'de açık faşizm tehdidinin yükseldiği yıllardı. Şili'de sosyalist lider **Allende** başkanlığında kurulmuş olan *Halk Cephesi* hükümeti 11 Eylül 1973'te hunhar bir darbeyle devrilmiş; Türkiye'de ise birinci ve ikinci milliyetçi cephe hükümetleri güdümünde bağımsızlıktan, demokrasiden ve sosyalizmden yana tüm yurtseverler üzerine açık bir baskı rejimi kurulmuştu. Çorum, Kahramanmaraş, 1 Mayıs 1977 Taksim ve Sivas katliamları ile kurgulanan senaryolar 12 Eylül 1980 darbesinin öncüleriydi. Behice Boran, 14 Mayıs 1976 gecesi İstanbul Sergi Sarayı'nda düzenlenen *Şili Halkıyla Dayanışma Gecesi*'nde şu sözleri söylüyordu: “Bugün dünyada mücadele aynı düşmana karşı verilmektedir. Vietnam'da, Angola'da, Şili'de, Türkiye'de aynı düşmana karşı savaş

verilmiştir ve verilmektedir. Yerli faşizmler ise emperyalizmin ortaklarıdır. Faşizm ve emperyalizm bir madalyonun dışa ve içe dönük iki yüzü gibidir. Tüm dünyada emperyalizm tek ve bir bütündür. Faşizm de tek ve bütündür. Faşizme ve emperyalizme karşı halkların, işçi sınıfının, emekçi kitlelerin verdiği mücadele de tek ve bütündür”.

Behice Boran, doğumunun yüzüncü yılında düzenlenecek etkinlikle 62 yıl önce uzaklaştırıldığı Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi’nde (DTCF) olacak. 15 Mayıs Cumartesi günü DTCF’de “Yüzüncü Yaşında Behice Boran DTCF’ye Dönüyor!” başlığı ile düzenlenen etkinliklerde Behice Boran’ın akademisyen ve siyasetçi kimliği ele alınırken, mücadele ile örülü yaşamından kesitlerin sunulduğu bir belgesel gösterimi yapılacak ve bir de tiyatro oyunu sergilenecek.

“Sansürsüz” internet sitesinden Hüseyin Çakır’ın bize aktardığı sözleriyle “*İnsan nihayet ne kadar sosyalist olmaya devam etse de, bir gün bedeni bu fani dünyaya veda eder, ama işçi sınıfı partileri, işçi sınıfı var oldukça devam eder, gider. Sosyalist doğulmaz, sosyalist yaşanır*” diye bizlere seslenmekteydi Boran.

Türkiye İşçi Partisi’nin etkinliklerinde katılımcılar sözlerini sık sık “*Sosyalist Türkiye*” sloganıyla keserlerdi. O da konuşmasını çoğunlukla hep aynı kararlılık ve inançla şu sözlerle sonlandırır: *Selam olsun dünyanın ve Türkiye’nin aydınlık geleceğine*

